

9 Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej

WSPÓŁCZESNOŚĆ
HISTORIA
TRADYCJA

9 Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej

9 Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej

Współczesność – historia – tradycja

**Pod redakcją
Olgerda Grotta
i Marcina Lasonia**

Kraków 2024

Służba w Wojskach Obrony Terytorialnej (WOT) stanowi doskonały balans pomiędzy życiem cywilnym, pracą i nauką, którymi na co dzień zajmują się żołnierze Terytorialnej Służby Wojskowej (TSW). Stan osobowy WOT stanowią żołnierze ochotnicy, co jest zasadniczym fundamentem kultury organizacyjnej formacji. Podobnie było w Armii Krajowej (AK), której główna i zasadnicza siła złożona była z całego przekroju społeczeństwa obywatelskiego.

Zarówno Armia Krajowa, jak Wojska Obrony Terytorialnej to organizacje, które bez wątpienia dzieli czas. Dziś mija 80 lat od wielkiego, zorganizowanego przez AK patriotycznego zrywu, jakim było Powstanie Warszawskie. Jednakże należy podkreślić, że obydwie ugrupowania łączy wspólny system wartości i poczucia patriotyzmu oraz wola służby Ojczyźnie. W strukturę AK, której zasadniczy trzon stanowili żołnierze zawodowi (dowódcy, oficerowie sztabów), włączano ochotników – studentów, młodzież inteligentką i robotniczą oraz harcerzy. Dzisiejsi terytorialsi, jak niegdyś żołnierze Armii Krajowej, cechują się bardzo silną motywacją, pasją do służby oraz dzielą te same wartości i przekonania, na czele z gotowością obrony Ojczyzny i wspierania lokalnych społeczności.

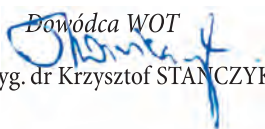
Dowodem nierozzerwalnej i bliskiej więzi pomiędzy WOT oraz AK jest fakt przejścia przez Dowództwo WOT (czerwiec 2017 r.) dziedzictwa tradycji Komendy Głównej Armii Krajowej. Ponadto na dzień 27 września ustalono święto formacji, które stanowi pamiątkę wydarzeń z 27 września 1939 r., kiedy to utworzono Służbę Zwycięstwu Polski. Następnie nazwę zmieniono na Związek Walki Zbrojnej, aby 14 lutego 1942 r. przemianować na Armię Krajową.

Jedną z brygad WOT, która kultywuje pamięć i tradycje AK, jest 9 Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej (9 ŁBOT) im. gen. bryg. Stanisława Soczyńskiego ps. „Warszyc”. Niewątpliwie książka *9 Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej. Współczesność – Historia – Tradycja* będzie doskonałą promocją służby w WOT, a przede wszystkim przybliży sylwetkę i dokonania patrona Brygady. Ponadto poszczególne części publikacji bardzo szczegółowo opisują działalność oraz aktywność Armii Krajowej w regionie łódzkim i na terenie powiatu radomszczańskiego.

Publikacja przypomina czytelnikowi losy żołnierzy AK i tym samym oddaje należny im hołd oraz szacunek za dokonania z miłości do Ojczyzny. Ponadto stanowi unikatowy materiał historyczny oraz przybliży specyfikę i codzienną służbę żołnierzy WOT, którzy zgodnie z mottem są: „Zawsze Gotowi, Zawsze Blisko”, aby nieść pomoc lokalnej społeczności i służyć Ojczyźnie.

Życzę Państwu niezapomnianych wrażeń podczas lektury tej publikacji.

Z wyrazami szacunku i podziękowania dla Autorów

Dowódca WOT

gen. bryg. dr Krzysztof STANCZYK

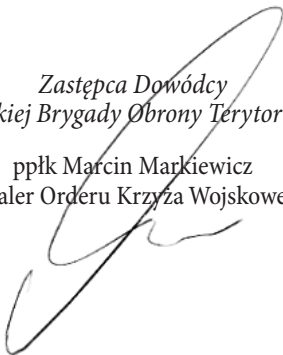
Z wielką dumą i poczuciem obowiązku przyjmujemy na siebie dzisiejsze zobowiązanie do kontynuowania misji historycznej Armii Krajowej oraz innych organizacji podziemnych, które walczyły o niepodległość Polski. Po zakończeniu II wojny światowej nie pogodziły się one z narzuconą rolą Polski jako wasala ZSRS. Patron 9 Łódzkiej Brygady Obrony Terytorialnej, generał brygady Stanisław Sojczyński ps. „Warszyc”, jest dla nas przykładem odwagi i poświęcenia. Uczestnik kampanii wrześniowej 1939 r. i założyciel Konspiracyjnego Wojska Polskiego poświęcił swoje życie walce o wolność Polski, za co został aresztowany przez UB i zamordowany w 1947 r.

Inspirując się jego nieugiętym duchem walki i miłością do Ojczyzny, tworzymy tożsamość 9 ŁBOT w województwie łódzkim. Naszym codziennym zadaniem jest pielęgnowanie tradycji Armii Krajowej oraz Konspiracyjnego Wojska Polskiego, upamiętnianie naszego Patrona oraz opieka nad żyjącymi kombatantami i bohaterami wojennymi. Żołnierze naszej Brygady, czerpiąc siłę z historii i dbając o miejsca pamięci, znajdują w tych działaniach motywację do służby i wierności ideałom – przede wszystkim gotowość do obrony Ojczyzny.

Publikacja, którą trzymacie Państwo w rękach, została opracowana przez prof. Olgierda Grotta, który jest także żołnierzem Wojsk Obrony Terytorialnej, oraz profesora Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego Marcina Lasonia, sympatyka 9 ŁBOT oraz historyka pasjonata, który nieustannie bada działalność walczących o wolność i lepsze jutro dla przyszłych pokoleń.

*Zastępca Dowódcy
9 Łódzkiej Brygady Obrony Terytorialnej*

ppłk Marcin Markiewicz
Kawaler Orderu Krzyża Wojskowego

Spis treści

Olgierd Grott, Marcin Lasoń	
Wstęp	11
Marcin Markiewicz, Paulina Piłatowska	
9 Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej	17
Tomasz Toborek	
„Barka” Okręg Łódź Armii Krajowej	39
Kamil Rutkowski	
Generał brygady Stanisław Sojczyński ps. „Warszyc” (1910–1947). Od nauczyciela szkół wiejskich do kapitana Armii Krajowej	61
Kamil Rutkowski	
Generał brygady Stanisław Sojczyński ps. „Warszyc” (1910–1947). Konspiracyjne Wojsko Polskie – ostatnia linia obrony przed ludową „sprawiedliwością”	89
Joanna Chudzicka, Andrzej Janicki, Karol Kordas	
Śladami II wojny światowej w Łodzi	123
Kamil Rutkowski	
Śladami żołnierzy AK i KWP na terenie Radomska	151
Kamil Rutkowski	
Śladami żołnierzy AK i KWP w rejonie Rzejowic	171
Piotr Krawczyk, Marcin Lasoń, Tomasz Majchrzak	
Śladami żołnierzy AK i KWP z rejonu gminy Gomunice	201
O Autorach	233
Summary	235
Bibliografia	237
Indeks osób	242

WSTĘP

Oddawana do rąk czytelnika książka jest drugą tego typu publikacją poświęconą współczesności, historii i tradycji jednostek Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT). Ten dynamicznie rozwijający się rodzaj Sił Zbrojnych RP jednym z czynników swojego sukcesu uczynił odwołanie do etosu żołnierzy Armii Krajowej (AK), który z jednej strony jest motywacją do przystąpienia do służby, a z drugiej, wypełnia ją treścią. Przyglądając się temu fenomenowi, redaktorzy książki postanowili nie pozostać nań obojętni i zaproponować nowatorską formę poszerzania i wykorzystania wiedzy na temat historii i tradycji dziedziczonych przez poszczególne brygady, a w przeszłości może i bataliony WOT.

Pierwsza książka, która – jak mamy nadzieję – zapoczątkowała całą serię dedykowaną żołnierzom poszczególnych jednostek i czytelnikom zainteresowanym tą problematyką, była poświęcona 11 Małopolskiej Brygadzie Obrony Terytorialnej. W związku z jej dobrym przyjęciem postanowiono przygotować kolejną, tym razem prezentującą to, co najważniejsze dla etosu służby w 9 Łódzkiej Brygadzie Obrony Terytorialnej (9 ŁBOT) i na podstawie czego można go rozwijać u żołnierzy oraz propagować wśród tych wszystkich, którzy marzą o przystąpieniu do tej jednostki, interesują się historią i lubią aktywnie spędzać czas.

Wybór nie jest przypadkowy. Tej brygadzie WOT patronuje bowiem człowiek niezwykle, gen. bryg. Stanisław Sojczyński, znany najbardziej pod pseudonimem „Warszyc”. Przed wojną nauczyciel w szkole powszechnej, już jesienią 1939 r. podjął działalność w ruchu oporu, budując pierwsze struktury konspiracyjne w ramach ZWZ-AK w swoich rodzinnych stronach (Podobwód Rzejowice w Obwodzie AK Radomsko). Następnie stworzył i dowodził pierwszym oddziałem partyzanckim po udanej akcji rozbicia więzienia w Radomsku, by wreszcie – nie mogąc pogodzić się z losem Polski, a może nawet bardziej swoich podwładnych – zbudować organizację o nazwie Konspiracyjne Wojsko Polskie (KWP), które stanęło do walki z bezprawiem i nowymi tzw. porządkami wprowadzanymi przez komu-

nistyczne siły bezpieczeństwa i ich sowieckich mocodawców. Zapłacił za to najwyższą cenę, zdradzony przez bliskiego współpracownika, osądzony i skazany na karę śmierci, którą wykonano, a ciało ukryto tak, że do 2023 r. nie udało się go odnaleźć. W końcu czerwca 2024 r. jednak dokonano odkrycia, które wreszcie może pozwolić na godny pochówek tego bohatera. By się do tego przygotować, warto bliżej poznać historię jego życia i walki oraz miejsca z nim związane. Wszystko to znajdzie czytelnik w niniejszej książce.

Jej struktura jest logiczna i podporządkowana najważniejszemu celowi – przedstawieniu współczesnego funkcjonowania oraz historii i tradycji 9 ŁBOT. Dlatego rozpoczyna ją rozdział Pauliny Piłatowskiej z Sekcji Komunikacji Społecznej Brygady, poświęcony stworzeniu tej jednostki, codziennej służbie żołnierzy opisanej w oparciu o najważniejsze wydarzenia i działania, w których uczestniczyli. Podano też informacje dotyczące jej specyfiki i związanego z tym wyposażenia oraz roli, jaką odgrywa w społeczności lokalnej, z której się wywodzi i dla której obrony i ochrony została powołana do życia. Dalej zaś sięgnięto po to, od czego zaczęła się historia jej protoplastów. Ich służbę w Okręgu Łódź AK „Barka” przybliży specjalizujący się w tej problematyce dr Tomasz Toborek. Wskazuje na rolę, jaką odegrały w tej historii poszczególne postacie, w tym gen. Leopold Okulicki, czym zresztą łączy ziemię łódzką z małopolską i dodatkowo uzasadnia, dlaczego po książce o brygadzie, której patronem jest „Niedźwiadek”, przystąpiono do realizacji pozycji dotyczącej łódzkiej AK. Wskazano na najważniejsze wyzwania związane z pracą ruchu oporu w tym miejscu, sukcesy, ale i porażki. Kolejne dwa rozdziały dotyczą już patrona Brygady gen. bryg. Stanisława Sojczyńskiego, który jako nauczyciel i oficer rezerwy przystąpił do walki z Niemcami w ramach Obwodu AK Radomsko, należącego początkowo do Okręgu AK Łódź, a później, po zmianie struktury organizacyjnej AK, będącego częścią Okręgu AK Radom-Kielce („Jodła”). Ich autorem jest Kamil Rutkowski, świetnie znający historię ziemi radomszczańskiej i jej bohaterów. Dzięki temu w znakomity sposób nakreślił losy „Warszyca”, który w AK znany był przede wszystkim pod pseudonimem „Zbigniew”. W tej postaci jak w soczewce skupia się specyfika dzia-

łałości AK, a następnie KWP na ziemi radomszczańskej. Sojczyński był bowiem jednym z liderów ruchu oporu na tym terenie, a potem przywódcą utworzonej przez siebie organizacji zbudowanej przez niego w oparciu o ludzi, którymi dowodził w baonie „Rys” w 1944 r., później znanym jako „Roślina” i „Manewr”. Rutkowski w znakomity sposób wyjaśnia, jak nauczyciel został dowódcą wojskowym, a potem przywódcą całej organizacji konspiracyjnej rzucającej wyzwanie nowej władzy w – wydawałoby się – skazanym na niepowodzenie starciu.

Druga część książki została poświęcona nakreśleniu mapy pamięci o żołnierzach AK i KWP na ziemi łódzkiej. Sięgnięto po ujęcie geograficzne, by wskazać, gdzie działali oraz jak to, co robili, zostało upamiętnione. W tym celu przedstawiono Łódź przez pryzmat II wojny światowej, ze szczególnym uwzględnieniem miejsc związanych z żołnierzami AK. Zainspirowani przez Tomasza Toborka, podjęli się tego Joanna Chudzicka i Karol Kordas, pracownicy Muzeum Armii Krajowej w Krakowie. Następnie Kamil Rutkowski pokazał, że spacerując ulicami Radomska, można natrafić na wiele historycznych miejsc związanych z losami „Warszycy” i jego żołnierzy, podobnie w powiecie radomszczańskim, w szczególności w rodzinnych stronach Sojczyńskiego. Można powiedzieć, że te dwie ścieżki skupiają się na ludziach i wydarzeniach związanych z I Komendą KWP. Ale po aresztowaniu „Warszycy” stworzono kolejną. Jej żołnierze działali przede wszystkim na pograniczu powiatów radomszczańskiego i piotrkowskiego. To właśnie tam zlokalizowana została czwarta trasa mająca swoje przystanki przede wszystkim na terenie gminy Gomunice, po której oprowadzają Piotr Krawczyk, Tomasz Majchrzak i Marcin Lasoń.

W zamyśle autorów tak nakreślona mapa ma służyć kilku celom: po pierwsze pokazaniu aktywności żołnierzy AK i KWP i głównych postaci tych organizacji; po drugie unaocznieniu, jak zostali upamiętnieni przez miejscową ludność; po trzecie ta swoista geografia pamięci ma pozwolić żołnierzom na realizację szkoleń w terenie, który nie będzie ich tylko zaskakiwał swoją przyrodniczą specyfiką i trudnościami związanymi z wędrówką czy zadaniami. Przy tej okazji zdobędą także wiedzę o tym, jak pokonywali je ci, których tradycje dziedziczą. Będą mogli sobie wyobrazić,

że 80 lat temu ktoś przemierzał te same ścieżki, co oni, nie mając takiego ekwipunku i uzbrojenia, nadrabiając to wielkim zaangażowaniem i poczuciem misji, jaką była walka z okupantem niemieckim, a potem sowieckim. Stawiane przez dowódców 9 ŁBOT zadania mogą obejmować te wszystkie miejsca, łącząc naukę żołnierskiego rzemiosła z edukacją obywatelską i budową morale. Ale tymi szlakami mogą wędrować także pasjonaci historii i wojska. Każdy może sięgnąć po buty do pieszych wycieczek, rower i udać się śladami żołnierzy AK i KWP, poznając tym samym historię miejsc, w których być może funkcjonuje od dziecka, a o których nie wiedział nic lub niewiele.

Mamy nadzieję, że właśnie tak zostanie wykorzystana nasza książka. Dziękujemy tym wszystkim, którzy zdecydowali się podzielić swoją wiedzę i wykorzystać umiejętności, by mogła przybrać tak ciekawą formę, godnie prezentującą przekazywaną treść. Wszystkim czytelnikom życzymy interesującej lektury i jeszcze ciekawszych wędrówek.

dr hab. Olgierd Grott, prof. UJ

dr hab. Marcin Lasoń, prof. KAAFM

Olgierd Grott

Uniwersytet Jagielloński, Kraków
<https://orcid.org/0000-0003-3489-2660>
olgierd.grott@uj.edu.pl

Marcin Lason

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
<https://orcid.org/0000-0001-8008-3325>
mlason@afm.edu.pl

© Copyright by Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych
Uniwersytetu Jagiellońskiego and individual authors, 2024

Pod redakcją:

Olgierda Grotta
i Marcina Lasonia

Opracowanie redakcyjne:

Monika Karolczuk
Agnieszka Sabak

Projekt okładki:

Marta Jaszczuk

Opracowanie graficzne i skład:

Sławomir Onyszek

Koncepcja map:

Piotr Krawczyk
Sławomir Onyszek
Kamil Rutkowski

Seria w ramach Biblioteki Muzeum Armii Krajowej w Krakowie, nr 11

Redaktor serii:

dr hab. Olgierd Grott, prof. UJ

ISBN 978-83-8368-150-4 (druk)

ISBN 978-83-8368-151-1 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788383681511>

ISSN 2544-3127

Autorzy i źródła zdjęć:

Joanna Chudzicka, Jacek Kaszyński, Piotr Krawczyk, Marcin Lasoń,
Kamil Rutkowski
Instytut Pamięci Narodowej
Muzeum Regionalne im. S. Sankowskiego w Radomsku
Zbiory Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej
Zbiory 9 Łódzkiej Brygady Obrony Terytorialnej
Zbiory Muzeum Armii Krajowej im. E. Fieldorfa „Nila” w Krakowie

Autorzy i źródła zdjęć całostronicowych:

Joanna Chudzicka s. 123
Piotr Krawczyk, Tomasz Majchrzak s. 201
Przemysław Leszczyński s. 38
Kamil Rutkowski s. 88, 151, 171
Zbiory 9 Łódzkiej Brygady Obrony Terytorialnej s. 10, 37, 59, 150, 231
Domena publiczna s. 60

Zdjęcia na okładce:

Ćwiczenia z dronem. *Fot. DWOT*
Inscenizacja odbicia więźnia w Radomsku. *Fot. 9 ŁBOT*
Święto 9 ŁBOT 20 kwietnia 2024. *Fot. DWOT*
Na skrzydełkach odznaka rozpoznawcza 9 ŁBOT. *Fot. domena
publiczna*

Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych w ramach Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Wydawca, dystrybucja:

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431 27 43, 12 421 13 87
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

Książka *9 Łódzka Brygada Obrony Terytorialnej. Współczesność – historia – tradycja* ma do zrealizowania kilka zasadniczych celów. Pierwszy z nich to chęć pokazania w sposób kompleksowy 9 ŁBOT jako współczesnej, prężnie rozwijającej się jednostki wojskowej. Kolejnym jest chęć całościowego zaprezentowania elementów budujących etos 9 ŁBOT poprzez tworzenie pamięci zbiorowej oraz kultywowanie tradycji. Publikacja ma również zachęcić czytelników do bliższego zapoznania się z działalnością operującą w województwie łódzkim 9 ŁBOT, jej patronem gen. bryg. Stanisławem Sojczyńskim ps. „Warszyc” oraz oddziałami Armii Krajowej i Konspiracyjnego Wojska Polskiego, których tradycję brygada odziedziczyła.

Muzeum AK – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA I WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

<https://akademicka.pl>

